

A tanítóképző főiskolák közművelődési tanszékeinek tanácskozása Jászberényben

A Jászberényi Tanítóképző Főiskola közművelődési tanszékének szervezésében 1981. január 27—28-án tanácskozásra gyűltek össze a tanítóképző főiskolák közművelődési és könyvtári tanszékeinek képviselői. A megbeszélésre meghívták a jászberényi főiskola körzetéhez tartozó megyék közművelődést irányító szakembereit, valamint az iskolai könyvtárak szakfelügyelőit is.

A tanácskozás célja egyrészt az volt, hogy megismertesse a főiskolai oktatókat és más érdeklődőket azokkal a fontosabb társadalomtudományi kutatási főirányokkal, illetve irányokkal, amelyeket az országos szervek, intézmények gondoznak a VI. ötéves terv időszakában. Az induló kutatásokról *Bakos István*, a Tudományszervezési és Informatikai Intézet, valamint *Békés Zoltán*, a Társadalomtudományi Intézet főmunkatársa és *Inkei Péter* művelődési minisztériumi osztályvezető adott tájékoztatást.

Bakos István hangsúlyozta, hogy a regionális kutatások a könyvtári és a közművelődési területen is igen fontosak, mivel a területi, vidéki intézmények stb. múltját csak az adott területen élő kutatók tárhatják fel a szükséges mélységben.

Békés Zoltán *Az ifjúságpolitika tudományos megalapozását szolgáló kutatások* elnevezésű, a Magyar Tudományos Akadémia által gondozott, tárcaszintű főirány, ezen belül nyolc kutatási irány tartalmát, tervét vázolta előadásában. Felhívta a figyelmet arra, hogy e kutatások kiemelt feladata az ifjúsággal foglalkozó intézmények és szervezetek működésének vizsgálata. A könyvtárosokat is érintheti a főirányon belül a 6. számú kutatási irány, amelyik *A fiatal értelmiség társadalmi helye, szerepe* címet viseli. Ez ugyanis azt igyekszik feltárni, hogy a fiatal diplomások csoportjai, rétegei a diploma megszerzése után 5—10 évvel hogyan, milyen gondok közepette képesek beilleszkedni a társadalmi munkamegosztás rendjébe, illetve az értelmiség különböző rétegei közötti egzisztenciális és presztízsbeli különbségek hogyan hatnak a fiatal diplomásokra, és milyen sajátos ideológiákat eredményeznek.

Inkei Péter a közoktatási és a közművelődési kutatások várható irányairól szólt. Jelezte, hogy *A közművelődés helyzete és fejlesztésének távlatai* címmel tárcaszintű kutatások indulnak, amelyek átfogják a közművelődés valamennyi területét, így érintik a könyvtárügyet is.

Mindhárom előadó hangsúlyozta, hogy a kutatásokba az irányító, szervező kutató-intézetek, egyetemi intézetek, tanszékek munkatársain kívül bekapcsolódhatnak más intézmények vagy egyéni kutatókra vállalkozók is, akik a kutatási főirányok által közzéteendő pályázatokra jelentkeznek. Így elképzelhető a könyvtárak és a könyvtárosok bekapcsolódása is a kutatásokba.

A második napon került sor a könyvtári szekció ülésére, amelynek tartalmát *Az iskolai könyvtárak és a szakkollégiumi képzés* című napirend jelezte.

Dr. Csulák Mihály, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum tudományos titkára referátumában történeti visszatekintéssel alátámasztva felvázolta az általános iskolai könyvtárak fejlődését és a fejlődés ellenére is meglévő gondokat. Elmondta, hogy az OPKM a megyékkel együtt körülbelül 3000 pedagógust részesített alapfokú könyvtárosi képzésben, ám a rendkívül nagy cserélődés és az elégtelen szakmai ismeretek miatt a tanfolyamot végzettek nem tudták lényegesen javítani az iskolai könyvtárak átlagos szakmai színvonalát. Ezért is fontos a tanítóképző főiskolák könyvtári szakkollégiumát végzett tanítók szakmai ismereteinek hasznosítása. Eddig 1500-an kerültek ki szakkollégiumi képzettséggel a tanítóképző főiskolákról, de közülük csak kevesen látnak el iskolai könyvtárosi teendőket. Szakmai ismereteik hasznosításának elmulasztása az iskolavezetés gyengéivel és pazarlásával magyarázható.

Dr. Supp Györgyné, a Debreceni Tanítóképző Főiskola docense a szakkollégiumi képzés céljának, változásának bizonytalanságáról szólt kiegészítő referátumának bevezetőjében. A továbbiakban a könyvtártan oktatási anyagára alapozva a szakkollégiumi hallgatók írásos munkáinak (csoportos foglalkozások forgatókönyvei, ajánló bibliográfiák stb.) bemutatásával is bizonyította, hogy az iskolai és a gyermekkönyvtári munkára felkészülten hagyják el a szakkollégiumi hallgatók a főiskolákat.

Végül *Janó János*, a Jászberényi Tanítóképző Főiskola adjunktusa szólt arról, hogy a jogszabályi deklaráció ellenére az iskolai könyvtárak nem alkotnak hálózatot,

ebből következően megoldatlan hálózati-módszertani irányításuk, gondozásuk. A szak-kollégiumot végzett tanítók azért is félnek elvállalni az iskolai könyvtárak vezetését, mert sok-sok évi elmaradt munka pótlását várnák el tőlük, ráadásul minél előbb, ám elégséges szakmai, technikai stb. támogatás nélkül. Az iskolai könyvtári szakfelügyelők tevékenysége nem pótolja a hiányzó hálózati-módszertani munkát. A gondok miatt üdvözölni és segíteni kell minden olyan kezdeményezést (*Törökszentmiklós, Hatvan, Győr* stb.), amely a közművelődési könyvtárak segítségével lehetővé teszi az iskolai könyvtárak olyan szakmai színvonalra emelését, hogy azok képessé váljanak az új általános iskolai nevelési-oktatási terv megkívánta könyv- és könyvtárhasználati ismeretek nyújtására.

A vitában egy Heves megyei iskolai könyvtári szakfelügyelő — a fejlődés hangoztatása mellett — a gondok okát lényegében az iskolavezetés helytelen szemléletében jelölte meg.

Katsányi Sándor, a Könyvtártudományi és Módszertani Központ osztályvezetője annak a véleményének adott hangot, hogy a szakkollégiumot az iskolai könyvtárosok képzésére kellene felhasználni, és e célnak megfelelően kellene átformálni a képzés tartalmát is. Sajnálatosnak ítélte azt a tényt, hogy ma senki sem rendelkezik kellően pontos, részletes adatokkal és ismeretekkel az ország iskolai könyvtárügyéről. A gondok egy része ebből is ered.

A szekcióülés az iskolai könyvtárak és a szakkollégiumi képzés gondjait egyaránt jelezte, és azt sugalmazta, hogy a megoldást — a képzésen és az iskolai gyakorlaton kívül — a felügyeleti, illetve az irányító szerveknél is keresni kellene. (*J. J.*)

a könyvtárak történetéből

Hány könyvtáros volt száz évvel ezelőtt Magyarországon?

A magyar könyvtárosok tábora csak a felszabadulás után nőtt nagyra. Egy évszázaddal ezelőtt — ha csak a főhivatásúakat vesszük tekintetbe — számuk a jelenleginél két nagyságrenddel kisebb volt. Erre vonatkozóan megbízható tájékoztatást nyújt *György Aladár* statisztikai összeállítása, amely *Magyarország köz- és magánkönyvtárai 1885-ben* címmel jelent meg.

György Aladár a statisztikai hivatal megbízásából hatalmas anyagot dolgozott fel, 2478 könyvtár adatait írta össze, s az intézmények nagy részéről még történeti áttekintést is nyújtott, és állományuk értékelését is elvégezte. Közülük 129 intézményt tekintett nagy könyvtárnak, azokat, amelyekben az állomány elérte vagy meghaladta a 10 ezer kötetet. Ezekben 112 könyvtáros és 35 raktáros — György Aladár elnevezése szerint: *szolga* — dolgozott. A szorgalmas szerző a könyvtárosokat még név szerint is felsorolta. Háromnál többen csak a nemzeti múzeumi, a budapesti egyetemi és a kolozsvári egyetemi könyvtárakban dolgoztak, összesen 18-an. A fennmaradó 94 közül azonban a többséget nem lehet könyvtárosnak tekinteni, mert tanári, szerzesi és titkári munkájuk mellett végezték

a könyvtári teendőket, tevékenységükért gyakran még csekély tiszteletdíjat sem kaptak. Nem lehet például könyvtárosnak nevezni azt az akadémikust — az 1885-ben 75 éves *Hunfalvy Pált* —, aki az Akadémiai Könyvtár élén állt, az esztergomi főszékesegyházi könyvtárat irányító kanonokot vagy a pozsonyi evangélikus gimnázium könyvtárát kezelő két tanárt, akik együttvéve évi 100 forintot kaptak ezért a munkáért.

A többi 2349 könyvtár közül, amelyek állománya a 10 ezer kötet alatt maradt, legfeljebb három-négyben lehetett főfoglalkozású könyvtáros (*Képviselelőházi Könyvtár*, a *Földtani Intézet*, a *Fővárosi Statisztikai Hivatal* könyvtára), a többiben főiskolai vagy gimnáziumi tanár, tanító, megyei levéltárnok, minisztériumi fogalmazó, kamarai segédtitkár, fegyintézet-i tanító stb. volt a „könyvtáros”. Ezek figyelembevételével a főfoglalkozású könyvtárosok száma valószínűleg nem haladta meg az ötvenet.

Vessünk még egy pillantást a forgalomra is! A könyvtárosok és könyvtárkezelők 1895-ben 280 891 olvasónak összesen 867 719 kötetet adtak ki helyben olvasásra vagy kölcsönzésre.

Vétesy Miklós